

Dansk forsikring mod år 2000

af adm. dir. **Bent Knie-Andersen**¹

Dansk forsikring har i de seneste år gennemgået betydelige ændringer. Efter 80'ernes ekspansionsstrategier og eksperimenteren med grænseoverskridende virksomhed gennem holdingselskabsstrukturer, har 90'ernes økonomiske krise bragt nedskæringer og omkostningsfokusering. Udviklingstendenserne viser dog, at dansk forsikring er på vej ind i en dynamisk udvikling på vej mod årtusindeskiftet.

Bent Knie-Andersen

Indledning

Dansk forsikring oplevede gennem 80'erne en periode med kraftig ekspansionslyst. Vækst var dagens løsen, og der fokuseredes både på indenlandsk og udenlandsk ekspansion, ligesom der gennem holdingselskabsstrukturer eksperimenteredes med grænseoverskridende virksomhed. Forventningen til effekten af EFs indre marked var stor, og strømlining af administrative systemer og økonomiske tilpasninger havde ringe fokus.

I begyndelsen af 90'erne ændredes dette markant. Den økonomiske krise satte ind og den likviditetsrigelighed, der havde eksisteret, forsvandt. Nedregulering af værdier af fast ejendom, værdipapirer og andre investeringsaktiver fulgte, og salgs- og udlejningsvanskeligheder for fast ejendom opstod. Fokus rettedes mod rationaliseringer, tilpasninger og omkostningsbesparelser, og lysten og økonomien til ekspansion og eksperimenter forsvandt.

Dansk forsikring er imidlertid atter inde i et nyt dynamisk forløb. Det midlertidige tilbageslag har skabt en sundere grobund for de kommende års udvikling, og selv om der forestår betydelige strukturelle tilpasninger frem mod år 2000, kan konturerne af et dynamisk erhverv ved årtusindeskiftet allerede anes.

Dansk forsikring

Dansk forsikring havde i 1992, der er det seneste år, der findes statistisk materiale fra, en samlet omsætning på 54 mia kr. Af dette beløb hidrører 22 mia kr. fra direkte dansk skadesforsikring, 19 mia kr. fra livs- og pensionsforsikring medens 13 mia. kr. stammer fra indirekte forsikring.

Den samlede omsætning er delt på ikke mindre end 233 selskaber. Af disse er 194 skadesforsikringsselskaber og 39 livs- og pensionsforsikringsselskaber.

¹) Bent Knie-Andersen er cand. oec. og adm. direktør for Alm. Brand Koncernen; han er formand for Assurandør-Societetet.

Mange af selskaberne er dog relativt små. Både inden for skades- og livsforsikring skriver de fem største selskaber eller koncerner sig for ca. 2/3 af den samlede omsætning.

En medvirkende årsag til det store antal selskaber, er også at dansk forsikrings- eller skattelovgivning foreskriver eller nødvendig-gør opdeling af en koncerns aktiviteter i flere selskaber.

Af de 233 selskaber er 44 % aktieselskaber, 38 % gensidige selskaber, medens 18 % er udenlandske.

Af den samlede omsætning tegner aktieselskaberne sig for 86 %, 10 % stammer fra gensidige selskaber, medens 4 % af omsætningen hidrører fra udenlandske selskaber.

Det skal dog tages i betragtning, at f. eks. en række gensidige selskaber har datterselskaber organiseret i aktieselskabsform. Ved vurdering af de udenlandske selskabers markedsandel skal også erindres at flere forsikrings-selskaber, der drives i aktieselskabsregi, er udenlandsk ejede.

Skadesforsikring

Dansk skadesforsikring har gennem de seneste år været kendetegnet af en meget kraftig priskonkurrence. Denne konkurrence har givet sig udslag i, at stort set alle selskaber gennem en periode har deltaget i forskellige former for rabattering over for forsikrings-tagerne, hvilket igen har medført, at dansk skadesforsikring totalt set gennem en længere periode har haft et uændret præmievolumen.

Siden 1989 har de samlede skadesomkostninger imidlertid været stadig voksende.

I periodens begyndelse skabte høje finansielle indtægter sammen med præmieindtægten imidlertid ligevægt med udgiftssidens skadesudgifter og omkostninger. Da den økonomiske nedtur satte ind, blev svigtende finansielle indtægter og kurstab følgen, og fokus svingede hurtigt over på at søge ny ligevægt opnået gennem omkostningsreduktioner.

Dansk forsikring 1992 - bruttopræmier uden reserverregulering

Mill. kr.		Aktieselskaber		Gensidige selskaber		Udenlandske selskaber		Alle selskaber	
		Brutto-præmie	Antal selskaber	Brutto-præmie	Antal selskaber	Brutto-præmie	Antal selskaber	Brutto-præmie	Antal selskaber
Skadesforsikring	Ertvervsforsikring	5.415	40	1.807	79	879	23	8.101	142
	Privatforsikring	3.754	30	892	30	159	7	4.805	67
	Personulykkesforsikring	1.539	29	1.029	25	128	10	2.696	64
	Motor køretøjsforsikring	4.770	24	765	23	240	6	5.775	53
	Kredit- og kautionsforsikring	467	13	2	2	5	2	474	17
	Udenlandsk forretning	349	6	-	-	-	-	349	6
	<i>I alt direkte forretning</i>	16.294	62	4.495	86	1.411	23	22.200	171
	<i>I alt indirekte forretning</i>	8.258	24	286	7	161	30	8.705	61
I ALT	24.552	68	4.781	86	1.572	40	30.905	194	
Livsforsikring	Direkte	18.235	31	549	2	458	2	19.242	35
	Indirekte	4.345	10	-	-	-	-	4.345	10
	I ALT	22.580	35	549	2	450	2	23.587	39
Dansk forsikring	TOTAL	47.132	103	5.330	88	2.030	42	54.492	233

Kilde: Beretning fra Finanstilsynet 1992

Mange selskaber søgte at kompensere for stagnerende præmieindtægter, voksende skadesudgifter og faldende finansindtægter gennem interne besparelser. Det danske forsikrings erhverv har da også gennem de seneste år oplevet adskillige rationaliseringsrunder.

I løbet af 1993 har et markant rentefald resulteret i konvertering af en række realkreditlån. Dette giver forsikringsselskaberne mulighed for indtægtsføring af betydelige kursgevinster, men bibringer samtidig et lavere nyinvesteringsniveau. Dette forhold har ført til, at de fleste selskaber har opgivet at skabe ligevægt mellem indtægter og udgifter uden præmiejusteringer. Præmiestigninger synes da også ved starten på 1994 at være ved at blive gennemført over en bred front såvel branche- som selskabsmæssigt.

Den økonomiske udvikling har i et vist omfang medført opkøb eller sammenlægninger af selskaber, men markedet er dog stadig kendetegnet af få store og mange små, ofte lokale eller nicheprægede selskaber.

Antallet af mellemstore selskaber er derimod begrænset. Dette hænger formentlig sammen med omkostningsstrukturen. De største selskaber har gennem stordriftsfordele mulighed for at skabe økonomisk drift. På samme måde kan lokale, ofte økonomisk vel-funderede selskaber eller nicheprægede mindre selskaber, opnå økonomisk rentabilitet i driften.

De mellemstore selskaber falder derimod mellem to stole. Det er svært at være et mellemstort, landsdækkende skadesforsikrings-selskab og tilbyde et all round sortiment af forsikringer og samtidig være konkurrencedygtig.

Livs- og pensionsforsikring

På mange måder har livs- og pensionsforsikringsselskaberne oplevet samme udvikling som skadesforsikringsselskaberne inden for de seneste år.

Også for livs- og pensionsforsikringsselskabernes vedkommende har der været tale om en periode med kraftig fokusering på omkostningsreduktioner; og ligesom for skadesforsikringsselskabernes vedkommende vil det faldende renteniveau udløse store kursgevinster i 1993, men med lavere genplaceringniveau til følge.

Dette vil igen resultere i et lavere renteniveau for de forsikrede i løbet af de nærmestfølgende år.

På livs- og pensionsforsikringsområdet er det dog især forventningerne til ændringerne i de strukturelle forhold, der påkalder sig opmærksomhed.

For den enkelte borger i Danmark har det grundlæggende fundament for alderdomsforsørgelse været den offentlige folkepension, der finansieres af staten, hvortil er kommet private opsparings- eller pensionsordninger i primært livs- og pensionsforsikringsselskaber.

For funktionærgrupperne har der ud over private ordninger været tale om kollektive ordninger. Gennem de allerseneeste år er der overenskomstmæssigt også for det øvrige arbejdsmarked oprettet kollektive ordninger.

Dette har ført til dannelsen af en række arbejdsmarkedspensionsselskaber til forvaltning af de i første omgang beskedne bidrag, der indbetales, men over de næstfølgende år forventeligt kraftigt voksende indbetalinger.

En række af de nye kollektive ordninger er dog placeret til forvaltning hos eksisterende livs- og pensionsforsikringsselskaber.

Denne udvikling, samt en dalende tiltro til at folkepensionen på grund af den stadig større andel af befolkningen, der vil befinde sig i pensionsalderen, vil være det bærende element i fremtidens alderdomsforsørgelse, giver forventninger om en ikke ringe vækst på livs- og pensionsforsikringsområdet frem mod år 2000.

Væksten vil formentlig hovedsageligt finde sted inden for arbejdsmarkedspensions-

området, men også det mere individuelle livs- og pensionsforsikringsområde vil formentlig opleve en udvikling.

Koncerner og finansielle konglomerater

For skadesforsikringsselskabernes vedkommende er der næppe umiddelbart udsigt til vækst inden for det direkte danske skadesforsikringsmarked. De danske forsikrings-tagere er relativt velforsikrede, og der foregår ikke kraftig industriel ekspansion eller byggevirksomhed, der vil forøge det samlede forsikringsmarked.

På livs- og pensionsforsikringsområdet synes der at eksistere vækstmuligheder. Vækst-potentialet vil dog nok i højere grad ligge på arbejdsmarkedspensionsområdet end på det individuelle liv- og pensionsforsikringsområde.

En række nye livs- og pensionsforsikrings-selskaber er på det seneste kommet til, men allerede inden da syntes antallet på 233 forsikringsselskaber at være meget stort i forhold til det samlede marked.

Hvis man for at have stordriftsfordele skal have en samlet andel på mindst 10—15 % af det samlede danske forsikringsmarked, er der ifølge sagens natur kun plads til 4—5 all round forsikringskoncerner på det danske marked.

Konkurrencen mellem de større selskaber må derfor også gennem de næstfølgende år forventes at blive særdeles mærkbar i forbindelse med de enkelte koncerners forsøg på at sikre opnåelse af kritisk masse.

Herudover vil der være god plads til en række lokalselskaber og specialselskaber, der også må forventes at have gode vækstmuligheder gennem de nærmestfølgende år.

De mellemstore selskaber, der vil udbyde hele produktsortimentet og som vil være repræsenteret over hele landet, vil derimod få det vanskeligt, idet de har sværere ved at opnå

et tilstrækkeligt lavt omkostningsniveau til at sikre konkurrenceevnen — med mindre de er meget velkapitaliserede.

En tilsvarende udvikling kendes i øvrigt på de tilgrænsende finansielle områder; det vil sige pengeinstitutområdet og realkreditområdet.

Der må derfor forudses en vækst i antallet af finansielle konglomerater, fordi situationen opfordrer til grænseoverskridende aktiviteter.

Indtil for få år siden taltes der meget om finansielle supermarkeder — koncerner der gennem udbud af finansielle produkter og eventuelt andre produkter skulle tilbyde bred dækning af kundens behov.

Også tanken var for bred, og i dag arbejdes der i stedet med et finansielt udbud inden for et snævrere finansielt område.

Et finansielt konglomerat kan typisk bestå af en forsikringskoncern, der ud over forsikring tilbyder sine kunder løsning af pengeinstitutopgaver gennem udbud af pengeinstitutprodukter fra egen bank; eller af en bank, der ud over at tilbyde sine kunder løsning af pengeinstitutopgaver også tilbyder livs- og skadeforsikringsprodukter fra egne forsikringsselskaber.

Der findes i dag mere end 200 finansielle konglomerater inden for EU; og antallet er i kraftig vækst.

I Danmark findes der allerede en række forsikringskoncerner der tilbyder forsikringstagerne løsning af pengeinstitutopgaver gennem egne banker. Tilsvarende har en række pengeinstitutter startet egne liv- og skadeforsikringsselskaber; endvidere er en række pengeinstitutter startet udbud af realkreditprodukter gennem egne nyetablerede realkreditselskaber.

Der må gennem de nærmestfølgende år forudses en vækst i antallet af selskaber, herunder forsikringsselskaber, der etableres på konglomeratbasis.

Den grænseoverskridende virksomhed har, hvad enten den foregår indenfor en concerns egne rammer eller i konglomeratsform, i dag i sig selv en dragende effekt på de etablerede finansielle institutioner, bl. a. ud fra ønsket om opnåelse af kritisk masse og håbet om omkostningsspredning.

EU forbereder i øjeblikket direktivmæssige reguleringer af de finansielle konglomeraters aktiviteter.

I det konglomeratsetablerende arbejde har især forsikringskoncerner og bankkoncerner været foregangsmand. Realkreditinstitutterne har kun i begrænset omfang været inddraget i aktiviteterne.

Dette hænger bl. a. sammen med den krise, de danske realkreditinstitutter gennem de seneste år har befundet sig i. Væsentlige tab som følge af de faldende ejendomspriser, har givet institutterne økonomiske problemer. I et vist omfang synes disse problemer imidlertid at blive løst af den konverteringsbølge, der som følge af rentefaldet har ramt realkreditinstitutterne. De strukturelle problemer står imidlertid stadig uløste. Realkreditinstitutterne opkøbte for få år siden en række danske ejendomsmæglervirksomheder, for at sikre adgang til den belåningsmæssige kilde. Som en følge af de gennemførte konverteringer vil der imidlertid gennem en periode ikke være brug for nybelåning i forbindelse med ejerskifte, hvorfor ejendomsmæglervirksomhederne som indgangsnøgle til etablering af nye realkreditlån for nærværende ikke er interessante.

Pengeinstitutterne har derimod en god kundekontakt — konvertering af et realkreditlån kræver i de fleste tilfælde en banks medvirken — og dette giver de pengeinstitut-etablerede realkreditinstitutter mulighed for en tidlig kundeselektering.

Hertil kommer endeligt at de danske realkreditinstitutter organisationsmæssigt og beskatningsmæssigt er blevet tvunget længere

og længere i pengeinstitutmæssig retning; de eksisterende realkreditinstitutter vil formentlig ende med at samarbejde med andre finansielle institutioner eller selv etablere eller omdanne sig til pengeinstitutvirksomheder.

Udlandet

I modsætning til hvad der var forventet, har EU's indre marked på forsikringsområdet ikke ført til nogen større internationalisering af dansk forsikring.

Udenlandske forsikringsselskaber har ikke i nævneværdigt omfang optaget grænseoverskridende aktiviteter i Danmark, og tilsvarende har danske forsikringsselskaber ikke i noget videre omfang optaget grænseoverskridende aktiviteter i udlandet.

3. generationsdirektiverne på både skades- og livsforsikringsområdet, der skal være implementeret i dansk lovgivning inden 1. juli 1994, forventes heller ikke at forrykke dette billede.

En række udenlandske selskaber driver i agentur- eller selskabsform forsikringsvirksomhed i Danmark, men deres markedsandel har været ret stabil gennem de seneste år.

Kun hvor udenlandske forsikringsselskaber har opnået ejerskab af større danske forsikringskoncerner, synes indsatsen at have båret frugt.

Tilsvarende har danske forsikringsselskaber ikke haft videre held med opkøb eller opstart af mindre forsikringsselskaber i udlandet.

På reassuranceområdet findes der dog danske genforsikringsselskaber, der driver verdensomspændende international virksomhed.

En del danske forsikringsselskaber er indgået i forskellige former for mere eller mindre forpligtende former for udenlandsk samarbejde, men disse former for samarbejde bygger i første række på kundeforhold og erfaringsudveksling.

Afslutning

Dansk forsikring er på mange måder gået styrket ud af de seneste års prøvelser. De ikke bæredygtige elementer er blevet siet fra, og der er sikret en god basis for udbygning af et dynamisk erhverv frem mod år 2000.

Grænserne mellem de finansielle aktører er under nedbrydning, og det må forventes, at dansk forsikring kommer til at spille en væ-

sentlig rolle inden for udbygningen af den finansielle sektor frem mod år 2000.

Internationaliseringen må derimod forventes kun i beskedent omfang at påvirke dansk forsikring frem mod år 2000.

For unge, der i dag skal vælge erhverv, er dansk forsikring derfor et spændende bud på et godt virkeområde; ikke alene frem mod år 2000 — men også i tiden derefter.